

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. isr. tanító-egyesület”. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

A tanfelügyelőségi intézmény hazánkban.

(Budapest-főváros új tanfelügyelőjének üdvözlése alkalmából.)

Mikor az 1868-iki népoktatási törvény még csak mint törvényjavaslat feküdt a magyar törvényhozó testület asztalán, a magyar tanitóság egyesületei kérvényekkel járultak az országgyűlés elé, különös nyomatékkal hangsúlyozván azt, miként a törvényjavaslat ama §-a, mely rendeli, hogy a megyei tanfelügyelőt a közoktatásügyi miniszter nevezi ki, akként módosítsák, hogy e tanfelügyelő szakember s a népoktatás ügyeiben tökéletesen jártas ember legyen.

Naiv lelkű jámbor tanító egyesületeink, mintha sejtették volna, hogy majd járatlan, sallangós nevű tönkrement gentryk, politikai administratív ügyességgel bíró kortesek, protekciós stréberek, keresetnélküli ügyvédek, táblabírák stb. is fognak a tanfelügyelői székekre aspirálni.

Az illető §. a törvényjavaslat eredeti szövegében nyert szentesítést. A tanítók aggodalma nem is volt egészen alaptalan.

A tanfelügyelők ki lettek nevezve. A kinevezettek közt, a szorosabb értelemben vett népiskolai körből csak: Salamon József (Baranyam.), Krob Pál (Zalam.) és Gräff Nikász (Bácsm. II. tanfelügyelője) lettek kiszemelve. Mindháromnak ismert tevékenysége csak megerősíthette az intéző körök abbeli feltevését, hogy a népiskola embere alapos képzettség és eminens kötelességérzet mellett, még a tanfelügyelői helyet is tisztességesen betöltheti.

Rút hálátlanság volna részünkről be nem ismerni és teljes tisztelettel ki nem emelni ama örvendetes körülményt, hogy a nem tanítók köréből kinevezett tanfelügyelők egész csoportja, országra szóló tevékenységük folytán, hervadhatlan érdemet szereztek.

Hogy csak néhányat említsünk: Tóth József, Libertiny Gusztáv, Nagy László, Réthy Lajos, Vargyas Endre, Roth József, Berzevitz Tivadar, Groó Vilmos neveit közművelődési történetünk hálás tisztelettel fogja felemlíteni.

De ha ezt szíves örömmel konstatáljuk is, mindazonáltal teljes jogosultnak tartjuk a magyar tanitóságnak azon óhaját, hogy a tanfelügyelői intézmény első sorban megjutalmazás legyen a közoktatásterén már is kifejtett munkásságnak; felfelé vezető lépcső a zsák-utczába szorult néptanítóknak, buzdításul a fiatalabb tanító-nemzedéknek; kézzelfogható bizonyítékul annak a demokratikus elvnek, hogy Magyarországon nem csak születés, rang, protekció és

egyéb lépcsők vezetnek felfelé, hanem a munka, a kötelesség hűség és lelkiismeretes teljesítése.

Hogy ezt az elvet nem minden alkalommal tartották szem előtt, felesleges bizonyítani; hogy a tanfelügyelők kinevezése körül, a néptanítókat igazságtalanul mellőzték, ezt a vádat, minél sürgűbben hangoztatni kötelességünknek tartjuk. Az állami működés jótékonyágából való igazságtalan kizárás erősen megrázkodtatta a fennálló jogrend iránti hitünket.

* * *

Még csak a múlt évben történt. Budapest főváros hivatalos tanítótestülete napirendre tűzte a szaktanfelügyelet kérdését.

Boldogult Békey Imre tf. maga is jelen volt és részt vett a tanácskozásban. Azon álláspontra helyezkedett, hogy igen is a szaktanfelügyeletnek napi rendre való kitűzése ellen nincsen semmi kifogása. A kérdés felvetése, a főváros viszonyait tekintetbe véve, szükséges. Maga is segítette keresni az okokat, melyek a főváros tanító testületet arra bírta, hogy ezt a kérdést feszegezzék. Reánk, a jelenvolt tanítókra, kinos benyomást tett a jó öreg úr kellemetlen helyzete.

Tökéletesen megfelelt volna nehéz hivatásának, csak egy volt a hibája, t. i. a népoktatás ügyeiben nem volt tökéletesen jártasszakember.

* * *

A közelmúltban lezajlott három hónapig tartott politikai vihar, mintha üdőbb életet hozott volna az állami gépezetnek vezetésébe. „Az alkalmas erők felkeresése és a kellő pontra állítás” ugylátszik a kormánynál alapelvvé vált. Ennek az elvnek adott kifejezést a magas kormány azon alkalomból, midőn Abauj-Torna megye munkaedzett tanfelügyelőjét, a Herbart-Ziller-féle iskola egyik uttörőjét, a népiskolával szoros kapcsolatban lévő tanítóképző intézetben kipróbált szakférfiut, **Dr. Verédy Károlyt**, az ország szívébe helyezte. Akár kié az eszme prioritása, a magas kormány, mely a kinevezést eszközölte, valódi demokratikus elvnek hódolt. Ellentállt a protekciós áramlatnak a kortespolitikusok unszolásának, a sallangos neveknek és az ország oktatásügyének eme magas polczára oly eminens munkaerőt, oly ambíciózus és munkabíró tanfelügyelőt választott, mint a minőnek Dr. Verédy Károlyt az egész ország tanítósa ismeri. Zichy Antal tanügyi örökébe nálánál méltóbb szakembert alig találhattak. Szívünk egész melegével üdvözljük, mert hus a mi husunkból, vér a mi vérünkől. Amennyiben oly kis pontocskák, mint mi néptanítók vagyunk, ilyen nagyobb testet támogathatnak, bizton számíthat szerény közreműködésünkre, a népoktatási törvények végrehajtásában, nemes intenczióinak elintézésében.

* * *

Budapest főváros kir. tanfelügyelője a következő levelet intézte a budapesti izr. népiskolák vezetőihez:

„Mélyen tisztelt Igazgató Úr!

Azon alkalomból, hogy a vallás és közokt. m. kir. minister ur Ö Nagyméltósága f. é. 12,490 sz. a. kelt magas rendeletével Budapest fővárosba áthelyezni méltóztatott, tisztelettel van szerencsém t. Igazgató urnak bejelenteni, hogy mai napon hivatalomat elfoglaltam.

Jól tudom azt, hogy törekvéseim sikerét egyedül a nagyérdemű iskolai hatóságok és tantestületek együttes közrehatása képes biztosítani, s ezért azzal a hivatalos kéréssel fordulok tek. Igazgató urhoz, hogy a tanügy érdekében kifejtendő tevékenységemben nagybecsű támogatásával

megtisztelni sziveskedjék. Ismerem feladatom nehézségét s ha mégis biztat a remény, hogy kötelességeim hű teljesítésével talán képes leszek annak megfelelni, erre fővárosunk mélyen tisztelt Hatóságainak s Tantestületeinek ama önzetlen pártfogása bátorít fel, a melyben nagyérdemű Elődöm oly nagy mértékben részesült.

Bizalommal fordulok fővárosunk virágzó tanügyének nagyérdemű Gondozóihoz s tisztelettel kérem ki e szives támogatást én is. Igérem, hogy csekély erőmhöz képest mindent el fogok követni, hogy azt teljes mértékben kiérdemeljem.

Fogadja t. Igazgató úr kiváló tiszteletem kifejezését, melylyel maradtam.

Budapesten, 1889. márczius 28-án.

Verédy Károly, főv. kir. tanfelügyelő.

Iskoláink tanítótestületei f. hó 19-én személyesen is tisztelegtek Nsgs. Verédy Károly, kir. tanfelügyelő úrnál, mely alkalomból a sip-u. népiskola igazgatója: Szántó Eleázár úr, Budapest főváros kir. tanfelügyelőjét a következő szavakkal üdvözölte:

„A pesti izr. iskolák tanítótestülete megjelent, nem mint a felekezeti iskola testülete, hanem mint magyar nemzet tanítókarának egy része: nsgdat üdvözölni. — Benső örömnöknek adhatunk kifejezést a fölött, hogy a nml. miniszter úr eme fontos és diszes állásra oly férfit hívott meg, kit nemcsak a főváros, hanem az egész ország tanítósa, mint szakférfit ismer. Ngd körlevele, melyet a főváros iskolaigazgatói és tanítótestületeihez intézett, valóságos lelkesedést keltett a jelenlevő tanítótestületben és azon elvek megvalósításában, melyek a körlevélben ki vannak fejtve, bizton számíthat a tanító-testület ügybuzgó és odaadó működésére.“

A tanfelügyelő úr körülbelül a következőket válaszolta:

„Fogadják köszönetemet azon figyelemért, melynek irányomban az által adtak kifejezést, hogy itt megjelentek. Eddigi működési helyemen alkalmam volt meggyőződést szerezni arról, hogy az iskolafentartó felekezetek közül kiválólág az izraeliták tűnnek ki az által, hogy az iskola érdekében még a legnehezebb áldozatokat is szivesen hozzák. Tankerületem izr. iskoláinak látogatása alkalmával tisztelni és becsülni tanultam az izr. tanítókat, kik műveltségük és hazafiságuk következtében kiváló helyet foglalnak el hazai tanítóink körében. A mi csekélységem személyét illetve t. igazgató ur által itt elmondott, arra nézve megjegyzem, hogy nem vagyok az ékes szavaknak embere, nem fűzök szóvirágokat illatos csokorrá, hogy ezzel kedveskedjem, hanem a rideg ész embere vagyok és ez alkalommal vegyék azon ígéretemet, hogy a hol működési körömben arra alkalom kínálkozik, mindenkor az izr. iskolák és az izr. tanügy hű pártfogója és támogatója leszek. A mi az ereken a vér, az az országra nézve a főváros és jól tudom, hogy az ország izr. tanítóinak legjava a pesti izr. hitközségnél nyert alkalmazást. Meg vagyok győződve róla, hogy ha majd iskolájukat meglátogatom, ott öröm és nem üröm vár reám; és hogy önöknek az életben és működésükben a sors minél több örömet és minél kevesebb ürömet juttasson: tiszta szivből kívánom. Még egyszer köszönöm szives megjelenésüket.“

Csukási.

Reakció és liberalismus.

A pécsi „Néptanoda“ f. é. 8. számában fölhívást intézett a hazai tanítószághoz, hogy a IV. egyetemes gyűlés még ez évben megtartassék. Mi e felhívást lapunk márcziusi számában egész terjedelmében első helyen közöltük és a következő megjegyzéssel kísértük:

Nincs tanító e hazában, ki e fölhívásnak nem örvendene ; ha másért nem, legalább azért, hogy jól esik tudni, hogy a pécsiek, mint a folyton éber őrszem a vártán, az ellentábor legkisebb mozdulatát észreveszik. És éppen az a tudat, hogy a szabad-
elvé tanítók pozíciójuk megvédésére résen állanak, azt sugalja, hogy az egyetemes gyűlés már az idén még korai volna. A hazában most sajátságos parlamenti harcz folyik. A támadó álarcz alatt küzd. Kevesen tudják, hogy az álarcz alatt a fekete reakció van. Ha győz, itt fog előttünk állani az a párt, mely a néptanítót ismét ostyasütővé akarja tenni. Nem volna jobb várni, míg a szép maszkot szín-ről-színre látjuk? Kár volna idő előtt a puskaport vesztegetni. — Az egyetemes gyűlések — nevezetesen Németországban és Ausztriában — csudákat miveltek, de csak akkor, ha a leplezetlen reakcióval állottak szemben ; akkor aztán a közvélemény is mellettök volt. Ugy hiszem, hogy a jelenlegi általános politikai viszonyok mellett nem sokáig kell az időt bevárunk.

A „Néptanoda“ e megjegyzésekre 12. számában így nyilatkozik :
„Minden felekezeti tanügyi lap akarva — nem akarva a reakció egyik szolgálattevő közege ; hogy egyeztethető tehát ezzel össze a fentebbi indokolás? Vagy csak a mózes vallásuaknál nem jelent a felekezeti iskola — reakciót?

Ha most az, amit a „Néptanoda“ mond igaz volna és minden felekezeti lap a reakció szolgálattevő közege, akkor nagyon természetesen a felekezet, a vallás és a hit már magukban véve is a tiszta reakció. Ezt pedig a „Néptanoda“ férfiai maguk sem hiszik, és nem hihetik. Képzelhettek magamnak jámbor, istenfélő katolikus, protestáns vagy zsidó embert, ki hitében boldogságot és megnyugvást talál, kész ezért életét és vagyonát is feláldozni és e mellett rajonghat a polgári szabadságért és szabadelvé intézményekért és e mellett még tisztelettel is viselkedik mások vallási és politikai meggyőződése iránt. Hogy a példa sem hiányozzék, elmondom, hogy egy évtizedet töltöttem a pécsi és baranyai tanítók közt. A 60-as éveket éltük. Tevékeny részt vettem a pécs-baranyai tanítóegylet működésében. A szabad iskola volt jelszava, ezért lelkesült az egész tanítóság egy szál emberig. Az iskola felszabadítása a hierarchia gyámkodása alól és a népiskola államosítása vagy községivé tétele volt a pécsi tanítóegyesület jelszava. És nem voltak e tanítók jó katolikusok vagy talán most nem azok?

Politikai értelemben a reakció az, ha egy bizonyos felekezet, vagy annak papjai az iskola fölött uralkodni akarnak, az iskolát sajátjuknak reklamálják és ott az állam hatalmát akarják gyakorolni, hogy ez uton az állam fölött nyerjék meg a hatalmat. Azon felekezeti lapok, melyek e törekvéseket támogatják, a reakció szolgálattevői. De ilyen törekvésekre nem minden felekezetnek, legkevésbé a zsidófelekezetnek van alkalma.

Felekezetünk az állam érdekeivel összeütközésbe nem jöhet, az állam befolyását nem perhorreskálja, sőt kívánatosnak tartja s így lapunk azon kedvező helyzetben van, hogy az iskolaügy szabadsága mellett nyíltan küzdhet.

De van az éremnek egy más oldala is. A „Néptanoda“ minden felekezeti lapot a reakció szolgálattevőinek tartja s így természetesen, a községi vagy közös iskolákat, mint a szabadelvéiség valódi otthonjának tartja és vele sokan tényleg annak tekintették. Mi e téren szomorú tapasztalatokat tettünk. Mi itt a főv. községi iskolákban, zsidó gyermekek irányába még a liberalismus legkisebb nyomára sem akadtunk. Mi kereken kimondjuk, hogy zsidó gyermekek e hazában a keresztyén felekezeti iskolákban soha annyi vexációknak nem voltak kitéve, mint a községi népiskolákban.

Liberialis az, ha pl. a zsidó gyermekeket kényszerítik, hogy szombaton irjanak, mint ezt a fővárosi tanítók teszik és irgalmatlanul elutasítják azon szülőket, kik kérve kérik a tanító urakat, hogy mentsek föl

gyermeküket szombaton az írás vagy a kézi munka alól. Tudok példát, hogy iskolákban, melyeknek növendékei háromnegyede zsidók, a kézimunkát előszeretettel szombatra teszik. Liberalismus-e ez? Igaz, hogy ezer meg ezer zsidó, nevezetesen a fővárosban szombaton is dolgozik, akik pedig nem irnak, azok kivételesek; de éppen abban mutatkozik a valódi liberalismus, hogy tiszteli az egyesek meggyőződését és sem abban, ha erőszakkal akarjuk legyőzni a más nézetet levőket.

Ha egyébiránt az 1868-diki liberalis iskolatörvény liberalisan végre is hajtatnék, a legmelegebb hívőket a zsidóságban találta volna. A pesti zsidó hitközségben 8000 gyermek látogatja a fővárosi polgári és népiskolákat; a felekezeti iskolákat csak 1200-an, tehát nyolczad része a tanköteleseknek.

Ha most a haza összes felekezetei és nemzetiségei a tanulósergek csak nyolczadrészt küldenék a felekezeti iskolákba, mily győzedelme volna ez a szabadelvűségnek! De sajnos, nem így áll a dolog: a törvény végrehajtói és kezelői, hatóságok és tanítók nem igen tudtak tért hódítani Eötvös szellemének a törvény 21 évi érvényben állása alatt.

Az 1868. törvény első éveiben tehát mézes heteiben, számtalan zsidó felekezeti iskola megszűnt. A pesti izr. hitközség egyetlen iskolája már a kimulásnak volt szentelve, évről évre felosztatását indítványozták. Mire való is mondták? Hiszen vannak közös iskolák, a közterhekből tartják, melyekhez mi is bőven járulunk.

De ezekben a közös iskolákban oly reakciónarius szellem mutatkozott, a szegényebb osztályból annyi panasz hangzott fel a szabadon gondolkodó előljáráshoz, hogy a felekezeti iskola felosztatása már szóba sem jött. A gazdagabbak és jobb módúak még találtak gyermekeik számára egy kis türelmességet a felekezetenküli iskolákban, hiszen ezek a menyországba is könnyebben jutnak. És most annyira jutottunk, hogy a hitközség nagy áldozatok árán még egy fiú és leány iskolát fog nyitni — kényszerűségből!

Mint már említém, vannak a fővárosban olyan iskolák, hol a zsidó gyermekek túlnyomó többségben vannak. Ilyen iskolákban a zsidó hitoktatás kétszer vagy háromszor annyi órát igényel, mint a kisebb számban levők. Szó sincs róla, hogy a tanító urak e körülményt tekintetbe vennék. Ez is liberalismus? Ez az 1868. törvény szelleme?

És most nézzük, hogy a pesti községi iskolákban, hová 8000 zsidó gyermek jár, hány zsidó vallásu tanító van alkalmazva? Vagy talán a zsidóság kebeléből nem válik ki elég méltó, derék, jó tanító?

A „Néptanoda,“ tudom az ellenkezőről van meggyőződve.

Ne bolygassuk tovább e kérdést, mert kénytelen volnék még intímabb dolgokat elbeszélni a mi a szabadelvűséget megtestesíteni hivatott közös iskolák szinfalai közt történik. Nem akarnám bolygatni, mi történik a szegény gyermekek fölvétele körül —.

Pestalozzi a szegény gyermekek kedvéért lett tanító. Ki nem hordja száján Pestalozzi nevét és hányan követik példáját? Én reménylem, hogy megérkezik az idő, mikor az 1868. iskolatörvény szelleme, Eötvös szelleme is érvényre fog jutni, akkor a Néptanodának igaza lesz, — de fájdalom ez még igen soká fog tartani. *Szántó.*

Herbart és Ziller paedagogiai elvei a magyar-zsidó népiskolában.

I.

A közgyűlés munkaprogramját tárgyaló javaslat V. csoportja: általános nevelés- s oktatástani tételek tárgyalását tűzte napirendre. Iskoláink speciális felekezeti jellegére való tekintettel az

ethika és pszichologia két alapvető tudományára épült paedagiának csak ama szűk körére szoritkozunk, mely a magyar zsidó népiskolát közvetlen érdeklí, hivatalos stylusban ez így hangzik; „különös tekintettel a zsidó népiskolára,“

Ugyanezon tétel alkalmat szolgál a zsidó tanítósnak arra nézve, hogy „véleményt nyilvánítson egyesületi kiadványaink ügyében.“ Minthogy eme véleménynyilvánítás legérdekesebb része olvasókönyveink irányára és szellemére vonatkozik; minthogy olvasókönyveink köztudomásulag Herbart-Ziller rendszerének szolgálatában állanak és mint ilyenek nem egyebek, mint taneszköz egy magasabb cél szolgálatában; mindezeknél fogva: erkölcsi kötelességünk, hogy a Herbart-Ziller-féle rendszer sarkelveivel és methodikájával tüzetesebben foglalkozzunk, nehogy készületlenül lépünk a közgyűlés elé.

Merő időfecsérlés vagy önámítás volna részünkről azon feltevés, hogy egyesületi kiadványaink fölött véleményt nyilváníthatunk annélkül, hogy Herbart-Ziller rendszerét alaposan ismernék. A ki magával a végcélal és a végcél szolgálatában álló vezéreszmékkel nincsen tisztában, annak nem lehet világos ítélete arra nézve, hogy a rendszer szolgálatában álló taneszköz (olvasókönyv) megfelel-e a magyar zsidó-népiskola követelményeinek.

Szerény soraimnak célja immár meg van adva. Nem instrukтив jellegűek, nem Herbart-Ziller paedagiája alapvető gondolatainak kimerítő kerek egészét felölelő tanulmányt akarok nyújtani, (talán még erre is megjön az alkalom) hanem igenis: ébresztő, figyelmeztető és irányító természetűek.

Kartárseim b. figyelmét ama forrásokra irányítani, melyekben a Herbart-Ziller-féle rendszer alaposan megismerhetik; egyesületi tagjaink érdeklődését felébreszteni, egy a közgyűlés tárgysorozatában felvett kérdésre nézve, ezt a célt tűztem magam elé. Meg vagyok ugyan győződve, hogy az általunk igen tisztelt dr. Málnai úr, mint szaktanár, nálamnál hivatottabban fogja ugyanezt a közgyűlésen megtenni, de mint a közgyűlés rendezésében közreműködő szerény tag, kötelességemnek tartom a talajt előkészíteni, hogy a szellemi magvető munkájának sikerét biztosítsam.

* * *

A Herbart-Ziller-féle oktatásban több pontban lényegesen eltér az eddig szokásos methodikától. Három alapgongolatban összefoglalható jellegző tulajdonsága:

I. **A cultur-historiai fokozat**, vagyis az emberiség művelődéstörténete fokozatainak megfelelő tananyag gondos megválasztása és rendezése. (Kulturhistorische Stufen).

II. **A koncentráció elve**, vagyis az egyes tantárgyaknak egymással való szoros összeköttetése. (Konzentration.)

III. **A tananyagnak céltudatos feldolgozása.** (Formale Stufen.)

Mindhárom alapgondolat egymástól el nem különíthető, szorosán egymást kiegészítő rendszert képez és az ugynevezett „didaktikai materializmus“ ellen harcol, melynek uralma szerint iskoláink és nevelésünk egészségét megsemmisítéssel fenyegeti.

Népszerűen szólva: H. Z.-féle iskola tiltakozik az eddig kiválasztott tananyag és annak rendezése ellen. Háborút üzen a tananyagnak koncentrikus körök szerint való rendezése ellen. Másodszor: óvást emel azon rendszertelen darabosság ellen, melyben az egyes tárgyak nyujtatnak.

Szerintük az egyik tantárgy nem törődik a másikkal, mindmennyi uralkodni akar, egyik sem szolgál.

Harmadszor: a természetellenes és fölületes methodika ellen harcol, mely az új fogalmakat nem iparkodik a régiékhöz kötni, mi által az iskola által nyújtott tananyag nem válhat a gyermek sajátjává.

Még rövidebben megsűrösítve, a H. Z. alapelvek a körül forognak:

I. Mit tanítsunk? Mi képezze oktatásunk anyagát?

II. A tantárgyakat hogyan kapcsoljuk össze egymással, azaz milyen viszonyban álljanak azok egymáshoz?

III. Hogyan tanítsunk?

Látnivaló, hogy e három kérdés magában foglalja egész nevelés-oktatási rendszerünket. Mindegyik külön-külön megérdemli, hogy vele tüzetesebben foglalkozzunk. *Csukási Fülöp.*

(Folytatása következik.)

A néptanítók nyugdíjtörvényének revisiója.

Figyelemmel olvastam az „Israelita Tanügyi Értesítő“ legutóbbi számát és örömmel szereztem tudomást azon tényről, hogy az egyesületünk ügyeit vezető kartársak a helyes utat és irányt választották arra nézve, hogy egyesületünknek f. é. augusztus havában tartandó nagygyűlése nemcsak az egyesület izraelita felekezeti jellegének, hanem az általános paedagogia és didaktika kivánalmainak, — melyek nincsenek felekezethez kötve, hanem az egész emberiség szolgálatában állanak — de a néptanító és övéi anyagi és azáltal közvetve szellemi, intellectualis érdekeinek is szolgáljon.

A zsidó tanítót legkevésbé érheti azon szemrehányás, hogy a gyűlésekben kizárólagosan anyagi dolgokkal szeret foglalkozni, a zsidó tanító szívesen lát az önképzés nemes munkájához, némelyik a szakmája terén felmerült kérdések tanulmányozásában, a kutatásban, az igazság fölkeresésében fáradhatatlan; de a sanyaru viszonyok, a mindennapi kenyérért való gondok, a társadalom mostoha bánásmódja, az államkormányzat és közegeinek közönyössége és megcsontosodott bürokratizmusa folytán feje fölött ismét annyira összetornyosulnak a vész felhői, hogy nem csodálkozhatunk azon, ha anyagi érdekeink nyomatókos hangsúlyozása, saját és családunk jövőjének biztosítása, az öreg napjainkban élvezendő nyugalom kérdése is élénken foglalkoztat bennünket, foglalkoztat annyival inkább, mert szellemi állásunk emelése leginkább az anyagnak előmozdításával jár karöltve. Csukási kartárs ur, az országgyűlés közoktatási bizottságában folyt tárgyalások által indítva, szíves volt a tanítói nyugdíj kérdését e lapok hasábjain is szőnyegre hozni. Szilárd meggyőződésem, hogy lelkes szavai minden tanítót, ki cikkét olvasta felvilányoztak és azt hiszem, nincs köztünk egyetlen egy ki ezt nem mondaná, hogy „tenni kell.“ Igenis kartársak „tenni kell. Nekünk zsidó tanítóknak sok okunk van arra, hogy a dolgok lefolyását tétlenül ne nézzük, hogy érdekeinket megóvjuk, azokért semerre sem tekintve sikra száljunk. Az 1875. évi XXXII. t.-cz. által nyújtott morzsalék a zsidó különösen az 1875 előtti zsidó tanítóra nézve csak látszólagos vivmány volt, ha a zsidó tanítótság a nyugdíjtörvény megalkotása előtt oly tömör, imponáló testületet képezett volna, milyent most képez, nagyon sok másképp alakult volna, mint a hogyan tényleg alakult. A régi gárdához tartozó más felekezetbeli különösen rom. katolikus kollegáinknak kevesebb okuk van arra, hogy a nyugdíjtörvény re-

visióját sürgessék, mert „a ratio educationis publicae“ intézkedései nem helyezettvén hatályon kívül, az illető iskolafenntartók kötelessége nekik 30 évi szolgálat után a teljes fizetésüket nyugdíjra megadni. A miniszterium a ratio educationis intézkedéseinek már több ízben érvényt szerzett. Reánk nézve másképp áll a dolog. A zsidó tanító dolgozik míg csak le nem roskad a teher alatt, a vegyes bizottság megállapítja munkaképességét, kap az országos nyugdíjalapból most már évi 115 azaz száz-tizenöt frtnyi évi rendes nyugdíjat, aztán punctum! Míg a miniszterium ily irányban intézkedik, az illető sokszor már az örök álmát aluszsza. (Lásd Pless Samu n.-becskereki izr. tanító esetét, kinek nyugdíjügye egy álló évig hevert a miniszteriumnál és ki halála után szerencsésen nyugdíjaztatott.) A hitközséget senki sem kényszerítheti arra, hogy a kiérdemült tanítót nyugdíjazza. Hitközségeink szegények, nekünk nincsenek sem alapjaink, sem alapítványaink. Egyes hitközségek megadják ugyan a tanítónak nyugdíját, de ez csak kegyelem útján történik, mások „segély“ czímen szavaznak meg bizonyos összeget évről-évre, mely esetben a ros hakohol különös kegyétől függ vajjon részesül-e a tanító továbbra is a kegyben vagy nem. Ez nem nyugdíj, ez kolduskenyér, mely az öreg tanító napjait megkeseríti, a fiatal tanítók elkedvetleníti, a jobb jövőbe helyezett reményét megingatja. A mily bőkezűen gondoskodott nyugdíjtörvényünk a sorok közt más felekezetnek a régi gárdához tartozó tanítóiról oly mostohán bánt velünk zsidó tanítókkal. Idősebb kartársaim előtt nem lesz ismeretlen azon tény sem, miszerint a congressusi szabályzatok a zsidó tanítók nyugdíjaztatása tárgyában általánosságban intézkednek, az országos izr. iroda dicséretére legyen mondva, hogy ezen intézkedés értelmében nyugdíjügyünknek tisztességes módon való rendezéséhez hozzáfogott, midőn a magyar közoktatási kormány az 1875. évi 31. t.-cz. alapján „ne továbbot“ parancsolt, a zsidó tanítót, annak az özvegyét és árváit az állam által nyújtott morzsalékra utalta.*) Hány koldus zsidó tanító kopogtatott már azóta ajtókon? hány zsidó tanító nyomorog öreg napjaiban? és hosszas fáradozásának jutalma keserves tengődés? Hány zsidó tanító árvája lett földönfutóvá és züllött már el dicső nyugdíjtörvény létezése óta? Sokan, nagyon sokan vannak. Ezen állapot szégyenletes reánk nézve, mert társadalmi állásunkat, melynek csorbitása céljából a hátramaradás hivatalos emberei úgy is megteszik a magukét, csökkenti, családunkat gemilusz chaszodim igénybevételeire szoritják. A tanító, kinek nincs társadalmi állása, kinek jövője fölött aggódnia kell, bajosan működhetik kedvvel, lelkesedéssel; mert hiába, a legeszményibb természetű ember érzelmei is eltompulnak azon méltánytalanság láttára, melylyel a tanító országszerte még mindig találkozik. Hiába! az oktatás terén is csak érvényesül azon nemzetgazdasági elv, mely szerint a munkakedv annál nagyobb minél érdekesebb a munkás a munka eredményében. A mostani viszonyok közt bármily szép eredménnyel működjen is a zsidó tanító, bármennyire álljon is a haza szolgálatában a községi, állami intézetekben nem alkalmazzák, hacsak véletlenül az inventariummal oda nem jut, felekezetünknel pedig hosszas fáradozásának jutalma nagyrészt — semmi. Cs. urnak

---

*) Nem egészen így van. Az országos Iroda egy nyugdíj-alapszabályzatot dolgozott ki a hazai összes zsidó tanítók számára. A magas kormány megengedte, hogy, ha 100 község akad, mely csatlakozik, akkor az intézet életbe léphet. Az orsz. Iroda minden követ mozgató meg, hogy életbe léptethesse. Egyesületünk is fáradozott, de fájdalom, sem hitközségek, sem pedig a tanítók nem pártolták az ügyet és alig jelentkezett 20 község. Valjuk be, hogy ismét magunk voltunk okai, hogy nem nyugdíj, hanem nyugdíjféle alamizsnát kapunk. Szerkesztő.

lelkes szavai lelkesítenek is, a központi választmánynak odaadó törekvése, kartársi szeretetről tanuskodó buzgólkodása kell, hogy a vidéki tanitóságot közönyösségéből felrázza. Midőn ezen nézetünknek kifejezést adunk, nem tehetjük, hogy csodálkozásunknak kifejezést ne adjunk a fölött, hogy Cs. ur e lapok első cikkében lelkes szavakkal ajánlja a nyugdíjügy tárgyalását a hazai tanítóegyletek figyelmébe, kijelöli röviden a formulázandó kívánalmakat, kívánja, hogy 2400 néptanító emelje fel szavát igazságos ügyünk érdekében, de az augusztus havában tartandó közgyűlésünk sorrendjében „a nyugdíj“-kérdés még mindig nem foglal helyet, legalább a központi választmány nem tűzte ki azt napirendre. Az általam vázolt specialis okoknál fogva is szükséges, hogy a kérdés a napirendről ne szorittassék le, hanem minden törvényes eszköz felhasználása mellett azon legyünk, hogy ügyünket győzelemre segítsük. — A mily örvendetesek és meglepők az országgyűlés közoktatási bizottságában a tanítók nyugdíjügye tárgyában tett nyilatkozatok, oly leverően hatottak Gönczy Pál államtitkár szavai, melyek szerint azt „óhajtáná, hogy a tanítók nyugdíjazása, tekintet nélkül fizetésükre 300 frt-ban lenne megállapítható.“ Nem hittem szemeimnek a napilapok közleményeit sajtóhibának tartottam, érdeklődéssel kutattam a lapokban, melyek az emlékezetes bizottsági ülés tárgyalásáról közleményeket hoztak, de sajnos, mindegyik hüen reprodukálta Gönczy urnak a tanítókat boldogítani akaró projectumát, „Értesítőnk“ is közölte minden megjegyzés nélkül. Mély tisztelettel meghajlunk Gönczy urnak hervadhatatlan érdemei előtt, különösen azok előtt, melyeket a zsidó tanítók állandósítása körül szerzett, annál is inkább kötellességünk, hogy egy volt tanítónak ily nyilatkozatát szó nélkül ne hagyjuk, ily javaslatok felmerülése fölötti legmélyebb sajnálatunknak kifejezést adjunk. Bizony-bizony az államtitkár ur az egyszer a néptanítók iránti bárátságának nagyon csekély jelét adta, mert 300 frtos nyugdíjt a mostani törvény is biztosít 40 évi keserves szolgálat után, a ki ennél jobbat, többet nem nyujthat, a ki a tanitóságnak használni nem akar, legalább szándékosan ne ártson neki. 300 frtos nyugdíj oly tanítóknak, kik még a 300 frtos minimumot sem élvezik fizetésképen, szép összeg, de a városi tanítóra nézve, ki 600, 700 vagy 800 frtnyi évi fizetést huz, 300 frtos nyugdíj lealázó, mert ezáltal a vallás- és közoktatásügyi miniszterium portásával és azokkal, kik a nyugdíjügy aktáinak leporlásával foglalkoznak, egy kategóriába helyeztetik. Ez aztán a tanítói önérzetnek elnyomása, ez hajtja a szégyenpirt arcunkba és fáj mindnyájunknak. Tekintettel arra, hogy az országos egyletünknek vidékünkön fiókegylete nincsen, e lapok utján vagyok bátor a nyugdíj kérdésnek napirendre tételét indítványozni, kérem kartársaimat, öregeket és fiatalokat egyaránt foglalkozzanak e kérdéssel behatóan és szakszerűen; fenntartom pedig magamnak a tárgyhoz közgyűlésünkön is hozzászólni.

Nagy-Becskerek, 1889.

Bányai Jakab.

Néhány szó a nyugdíjtörvény revíziójához.

A nehéz idők után talán derültebb idő vár reánk. Vajha teljesülne az! — mert ideje már, hogy segítsék a tanító sorsán, ki négy fal között tölti el gyakran nélkülözések mellett élete napjait, bizonytalan jövőnek néz elébe és bizonyosra veheti, hogy özvegye és árvái egykoron tengődhetnek azon alamizsnán, mit azok nyugdíj címen nyernek.

Eme aggodalmak közepette a törvényhozó-testület közoktatásügyi bizottsága utolsó ülésében tett nyilatkozataival új reményt csepegtet be-

lénk, mert módosítani szándékozik az 1875-ik évi XXVII-dik törvényczikket.

Minthogy megvagyok győződve a felől, hogy egyletünk ezen, jövőnket jobb alapra vezethető intézményt összetett kézzel nem nézi és idejekorán összeállít majdan egy határozati-javaslatot, bátorkodom a tekintetes szerkesztő úr szíves engedelmével egyet-mást a revízióhoz a múltból reprodukálni, esetleg ahhoz saját nézetemet ajánlatképen fel- említeni:

1885. évi augusztus havában a III-dik egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottsága Budapesten, a megyeház dísztermében közgyűlést tartott, mely alkalommal az 1875-ik évi XXXII. törvényczikk módosítása, a néptanítók orsz. nyugdíjintézetének javítása ügyében Péterfy Sándor úr által következő határozati javaslat tétetett:

I. Szállítassék le a szolgálati időnek maximuma negyven évről harmincz évre.

II. Betöltött 30 évi szolgálat után a tanító nyugdíjösszegéül tekintessék mindenkor az utolsó évben élvezett teljes fizetése, kivéven az oly eseteket, a melyekben a tanítói fizetés nem éri el a törvény által megállapított minimumot.

III. A szolgálati évek az idősebb tanítókra nézve is ne 1870-től, hanem minden egyes esetben a szolgálatba lépéstől fogva számíttassanak.

IV. A végkielégítésre nézve érvényesíttessenek azon szabályok, melyek az állami tisztviselők nyugdíjintézetének kötelékébe tartozó tanítókra nézve kötelezők.

V. Részleges nyugdíjazás esetében a nyugdíj az alapul szolgáló beszámítható fizetésnek 10 szolgálati év után 40 százalékkal s a tíz évet meghaladó szolgálati év mindegyike után 3 százalékkal magasabb összegben állapíttassék meg.

VI. Az özvegy tanítónők nyugdíjazását és az árvák segélyezését illetőleg is vétessenek át az állami tisztviselők nyugdíjtörvényéből a néptanítói nyugdíjtörvénybe az ott megállapított azon pontok, a melyek az állami tanítókra nézve érvényesek.

VII. Ezenkívül kéri a végrehajtó-bizottság, hogy a tanítók országos nyugdíjintézete a jogosultak keresetre képtelen nyomorékainak, mint élethossziglan kiskorúaknak, 20 éven túl is nyújtson segélyt és gondoskodjék a szülőtlén árváknak árvaházakban történő neveltetéséről is.

Én, ki 1885-ben az országos kiállítás megtekintése végett szintén Budapestre felrándultam, megjelentem föntemplített közgyűlésen. Nem kell említenem, hogy helyeslésre talált ezen javaslat, sőt elhatározott, hogy minden tanító forduljon kerületi képviselőjéhez, kérvén azt, az országgházban tárgyalandó nyugdíjtörvény módosítását illető törvényjavaslatot egész terjedelmében elfogadni.

Hazajövén első dolgom volt kérvényt írni ker. képviselőnkhez, a kérvény elküldését azonban halasztottam, míg majdan a törvényjavaslat az országgyűlésen tárgyalva leend, de sajnos, majdnem 4 éve már annak és a kérvény még mindég nem küldetett el.

Ébredjünk tehát, legyünk azon, hogy az új remény ne menjen dugába, dolgozzunk ki a régi határozati javaslat alapján újat, szóljunk hozzá mindnyájan és keressük föl pártolóinkat, talán sikerülend kivinni azt, mely valamennyink egyedüli óhaja magunk, özvegyeink és árváink javáért! — Csoportosuljunk e szent ügy köré, csatlakozzatok hozzánk, kik eddig körünkbe, egyletünkbe lépni vonakodtatok, hogy egyesült erővel foghassunk e nagy munkához!

Kovács Albert előadó úr a többek között említi, hogy a községek

a tanító állomások után 12 frt helyett csak 7 frtot fizetnének, a község és tanítótól pedig az egyszer mindenkorra fizetendő díjak be ne szedessenek.

Nézetem szerint ily esetben egy ilyen határozati javaslattal megbuknánk, mert a jövedelem kevesbednék, míg a nyudijakat kitevő összeg tetemesen növekednék. Mit használ a magas kormány az egyes községeknek, ha 5—5 frtot enged el nekik évenként, vagy ha elengedi az egyszer mindenkorra való díjakat? Azért felveendő még a határozati javaslatba az, hogy a befizetések ne csorbíttassanak. A tanító örömeit megfizeti a kivetett nyugdíjat, még ha évenként csak 200 frtnyi jövedelme legyen is.

Fizessünk tovább is, hisz magunkért, özvegyeink- és árváinkért fizetünk és adja az Isten, hogy ilyen határozati javaslat az országgyűlésen elfogadtassék.

Pécsvárad, 1889. április hó 12-én

Adler József.

A bács-bodrog-megyei fiók-kör közgyűlése Baján.

A megye és helybeli zsidó tanítóság, valamint számos vendég jelenlétében tartotta meg helyben a b.-b.-megyei fiók-kör f. hó 18-án és folytatólagosan 19-én rendes évi közgyűlését.

Este 6 órakor gyülekeztünk a helybeli iraelita hitközség diszes gyűléstermébe, hol Walder Jakab a fiók-kör elnöke ékes szavakkal üdvözölte a megjelent tagokat és vendégeket és a közgyűlést megnyitottak nyilvánította.

A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása alatt Szántó Ede szabadkai kartárs azon kérdést intézte az elnökhöz, hogy a szegedi tanítók csatlakozása tárgyában tett-e valami lépést? Elnök erre azt válaszolta, hogy a szegedi tanítók részéről ezen ügyben semmiféle megkeresés vagy felszólítás nem érkezett hozzá, indítványozónak privat felszólalását pedig nem tekintheti olyan lépésnek, mely elegendő lenne arra, hogy az elnökség részéről tétessék meg a kezdeményezés. A közgyűlés tehát határozatképen kimondotta, hogy a jelen közgyűlés jegyzőkönyvének ezen tárgyra vonatkozó része hivatalból tétessék át Főtisztelendő dr. Lőw Immánuel, szegedi főrabbi úrhoz, mint a szegedi zsidó iskola igazgatójához, ki aztán a csatlakozás iránt az elnökséggel érinthetnek. Más észrevétel nem lévén a jegyzőkönyv hitelesítőjéül Scheer Bernát bajai és Weiss Jakab szabadkai tanítók jelöltettek ki.

A tanácskozás 2-ik pontját a f. évi aug. 20. és 21-én Budapesten tartandó nagygyűlés tárgysorozatára vonatkozó javaslat képezte. A közgyűlés általánosságban elfogadta a központ által megállapított sorrendet, azonban az előadók előleges kijelölését nem tartja egészen helyesnek, minthogy a központnak ezen ügyben tett intézkedéséről nem tudott magának világos képet alkotni. Ezek szerint azon javaslat tétetett, hogy az egyes fiók-körök által az elfogadott munkálatok a központ és az ezen munkálatok felülvizsgálatára kijelölt bizottság válassza ki azon legjobb dolgot, mely a naggülésen felolvastassék, ez nem zárja ki azt, hogy egy és ugyanazon tárgy két előadó által ne tárgyalassék. *)

Az egyesület által nyújtandó anyagi és szellemi kedvezmények, az egylet árva- és segélyalapja és az egylet vagyonforrásainak szaporítása című tételt Walder Jakab előadó ur kimerítő és ékesszó előadásában

---

*) Két előadó egy tárgyban lehetlenség és sehol sem szokásos; de felolvasásnak sincs helye közgyűlésen; ilyen helyen csak szabadd előadások lehetnek. A tételt, vagy indítványokat, írásban foglalják.

TOSITÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

s jégbiztosítási üzlet.

Bevételek.	Vagyon.	Mérleg-számla 1888. évi december 31-én.	Teher.	
1699 61	Elhelyezett tőkepénzek: az első hazai takarékpénztárnál, az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál, a m. orsz. közp. takarékpénztárnál, a pesti m. kereskedelmi banknál, a m. ált. hitelbanknál s magyar kir. állami kincstári pénztárjegyekben	2912547 58	Résztvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 egész részvény á 1000 frt . . . . . 2000000 — Részvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 fél részvény á 500 forint . . . . . 1000000 — Társasági tartaléktőke . . . . . 2226597 60 Tűzbiztosítási díjtartalék készpénzben a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül . . . . . 1.787,428.65 Szállítmány - biztosítási díjtartalék készpénzben a viszontbiztosított rész levonásával és minden megterhelés nélkül 22,908.76 Tűzbiztosítási függő károk tartaléka . . . . . 95587 99 Szállítmány biztosítási függő károk tartaléka . . . . . 13133 54 Árkülönbözeti tartalék . . . . . 300000 — Dunaparti ház adótartaléka . . . . . 54348 16 Különbféle hitelezők . . . . . 121963 32 Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok . . . . . 1119 — Első m. ált. bizt.-társ. Lévy-alap Tisztviselők nyugdíjalapja. . . . . 491050 17 Életbiztosít. osztály folyó számlán 1888. évi nyeresmény 184414 10 486640 12	
1836511 26	2.000,000 frt m. kir. 5% papíráradék-kölcsön á 93.50 . . . . . 1.870,000 frt — kr. 110,160.— = 918 drb m. vasuti kölcsönkötvény á 143.50 — . . . . . 131,733 frt — kr.			
2658565 98	375,000 Lira Olasz alapítv. kötv. á 94.50=354,375 frs á 47.75 169,214 frt 06 kr.			
93912 03	4588989 27			
13782 16	Pesti Lloyd társasági kötvények és egyéb értékpapírok árfolyam szerint 523.514 frt — kr. a fenti értékpapírok után az év végeig esedékes kamatok 23,438 frt 38 kr.	2717899 44		
98194 62	Leszámított és egyéb váltók 480752 03			
11855 59	123782 37	1210000 —		
	A társaság házai Budapesten			
	Különbféle adósok:			
	a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknél	781376 58		
1262463 15	1262463 15	350352 67		
	b) Maradványok idegen biztosító intézeteknél			
	Jégbiztosítási osztály folyó számlán 326755 06			
	Központi pénzkészlet 23327 22			
329674 02				
61555 27	391229 29			
	A következő években lejáráó díjváltók és díjkötelezvények összege frt 11.667,972.82	8803010 58		
	6368163 69			

*A tartaléktőke az 1888. évi nyeresémből emelkedett 2.302,983 frt 04 krra.
** A díjtartalék az 1888. évi nyeresémből emelkedett 1.848,530 frt 13 krra.

osítási üzlet.

Bevételek.	Vagyon.	Mérleg-számla 1888. évi december hó 31-én.	Teher.
240585 11	12617652 10	4419400 —	1. Díjtartalék: . . . 13 689,458.12 levonva viszontbiztosítási díjtartalék 275,090.02
2136212 99		965000 —	13414368 10
19294 20	2396092 30	32366 88	2. Biztosítási alap 236649 45
	143221 38	13900 —	3. Kiházasítási tőkék nyeresménye 365114 50
	48342 62	1175000 —	4. Függőben levő károk tartaléka 182901 31
	659361 88	288000 —	5. Díjleszállításokra vonatkozó nyeresmények tartaléka 1521 64
		2093868 —	6. Előre fizetett díjak az 1889 évre 1623 29
		546290 —	7. Fel nem vett nyeresmények 1887. évről 144
		1181232 85	8. Viszontbiztosító intézetek és mások követelése 6247 43
		1329000 —	9. 1888. évi nyeresmény 278913 86
		5528 81	
		180690 21	
		191047 89	
		1577543 —	
		21696 98	
		134414 10	
		332452 30	
		14487341 02	
	15864670 28		

Jeney Lajos,
a közp. könyvvezetés főnöke. 14487341 02

dy Vilmos. Igazgató-helyettes. Ullmann Károly Pál, igazgató.

szott elvek szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőknek találtuk.
nd, Tornyai Schosberger Zsigmond, Sztányi Izidor.

tárgyalta, amely előadás hű képét mutatta az egyesület munkakörének; tárgyilagos fejtegetésével pedig bebizonyította, hogy az egyesület nagyon is sokat tehelne a tanítók anyagi helyzetének javítása körül, ha az összes magyar zsidótanítók mind zászlója alá csoportosulnának.

A felolvasás tartalmát röviden következőkbe foglalhatjuk: Iparkodjék az egyesület, hogy az ország zsidó tanítóit mind zászlója alá egyesítse.

Eszközölje ki, hogy a hitközségek a közgyűlésre ránduló tagoknak megtérítsék az utiköltséget; valamint hogy állandó igazolási jegy birtokába jussunk, melynek előmutatása mellett a közgyűlésre ránduló tagok mérsékelt áru menetjegyeket kapjanak.

Az egyesület részéről nyújtandó kedvezmények hozassanak arányba a tagsági évek számával. Aki az egyesületbe 30—35 éven át rendszeren fizette tagsági díját, mentessék fel a fizetések alól. Az elhagyott munkaképtelen tanítóknak bizonyos nyugdíjat, illetve kegydíjat biztosítson az egyület.

Az özvegynek fizetendő összeg minimuma 300—400 frt, melyre azonban csakis akkor tarthat igényt, ha férje teljes 30 évig fizette tagsági díját, ellenkező esetben tagsági éveikhez mérten ezen összegnek bizonyos százalékát. A nőtlen tanítók, illetve nem házas tanítónók rokonai szintén igényt tarthatnak az egyület által nyújtandó kedvezményre. Akik az egyesületnek nem tagjai, semminemű kedvezményben nem részesülnek s nem is tarthatnak erre igényt. Az egyület azoknak számára van, akik azt alkotják. Nem tagok irányában a legkiméletlenebb szigorúságot követeljük.

Óhajtjuk, hogy az egyesület a zsidótanítók árvaházának ügyét kezébe vegye, a fiókkörök és községekhez ezen ügyben felhívást intézzen s egyáltalában mindent megtegyen, ami a sikert biztosítsa. Terjessze ki az egyület figyelmét a magyar német és héber nyelvtani tankönyvek kiadására, valamint a középiskolákban használandó hittani tankönyvekre is. Lévy Izor ur Topolyáról még hozzá csatolja azon indítványt, hogy az egyesület hasson oda, miszerint az országos iroda a zsidó iskolák szám- és szellem szerinti gyarapítását előmozdítsa; a tanítók anyagi helyzetét azáltal mozdítsa elő, hogy a hitközségekhez meleghangu körlevelet intézzen, hogy azok országszerte tanítóiknak az ötödéves pótléket megadják, hogy a hitközségek és vagyonosabb hitsorsosainak az egyesület pártoló tagjainak sorába lépjenek és hogy az orsz. izr. iskola alaphól eddigelé is elaggott és munkaképtelen tanítóknak nyújtott segély nagyobb mennyiségben az egyesület rendelkezésére bocsáttassék.

Szükséges még e helyt megemlíteni, hogy a jelenlevő vendégek **) nagy érdeklődés tanúsítottak ezen ügy iránt, és ebből azon tanulságot meritettük, hogy ezen tárgyra a körök közgyűlésein ismét és ismét vissza kell térni, hogy ezáltal tájékozassuk a közönséget és az intéző köröket.

Élénk eszmecsere és vita tárgyát képezte Lévy Izor kartársnak a hittanításról tartott előadása ugy a zsidó, valamint a közös népiskolákban. A részletes tanterv tárgyalásába nem bocsátkozott ugyan hanem általánosságban igen találóan és szakavatottsággal ecsetelte azon hiányokat, melyek a hitoktatás körül sok helyen észlelhetők s különösen

---

**) Nem tudom, vajon a jegyző úr azon tanítókat is a vendégkoszoruba iktalja, kik a kör gyűléseiben részt vesznek, ott szót nem kimélnek, de nem tagjai az egyesületnek. Ha általános paedagogiai kérdéshez hozzászólnak, ez ellen nem volna kifogásunk, de az egyesület anyagi kérdésekre már nem volna helyes, ha befolyának. Szerk.

ama hittani extratumok ellen hozott fel sok megfigyelendő észrevételt, melyek az utolsó időben számos iskolában tulsulyra emelkedtek. Feszült figyelemmel hallgatták végig az előadást és az ezt követő hosszas, élénk vitát, mely alkalommal a jelenlevő vendégek közül Rosenberg Mór hitk. elnök és Reich Salamon isk. széki tag urak is hozzászóltak a tárgyhöz, Rosenberg elnök ur ugyanis szívből eredő köszönetet mondott, ugy a felolvasó úrnak, valamint az összes jelenlevőknek azon élvezetért, melyet néki ezáltal szereztek, hogy ő ezen a közgyűlésen részt vehetett; szavait azzal fejezte be, hogy ő a zsidó iskola jövőjét és a zsidó hit terjesztését nem félti akkor, midőn ily lelkes harczosok összejönnek, hogy a hittan tanítása felől ily hévvel és odaadással tanácskozzanak. Kéri továbbá a jelenlevő tenférfiakat, hogy ügybuzgalmukat ezen tanítási ágra továbbra is fenntartsák, és reméli, hogy a zsenge ifjuság szívébe plántált ezen tanok termékeny talajra fognak találni. A felolvasás összefoglalását térszüke miatt a központhoz való jelentésben fogjuk bővebben ismertetni.

Utána Gerlóczi Gyula, Bajáról tartott gyakorlati előadást a vegytan köréből, melynek célja az volt, hogy az egybegyűlt vidéki tanítóknak megmutassa, miképen lehet csekély, primitiv tárgyakkal szép kísérleteket bemutatni, s mily módon lehetne a szegényebb hitközségek iskoláiban egy kis természettudományi szertárt összeállítani aránylag igen csekély kiadással, ha a tanító ezen tárgy iránt elég ügybuzgalmat kifejt. Ennek befejeztével előadó úr felszólított, hogy a jövő közgyűlésre egy kis gyakorlati utmutatást adjon a természettudományok tanítására, mire ő készséggel vállalkozott.

Miután a központnak ajánlandó választmányi tagok és előadók kijelöltettek, következő indítványok tétettek:

Scheer Bernát indítványozza, hogy a központ szólítsa fel mindazon tanítókat, kik az egyesület kiadványait használják, miszerint azok, az ezen könyvekben észlelt hiányokat és fogyatkozásokat — legyenek azok bármily természetűek — a központtal közöljék, ott pedig szerveztessék egy állandó bíráló bizottság, mely ezen észrevételek, illetve kifogások jogosult voltát megvizsgálja, és a könyvek újabb kiadásainál ezen észrevételek lehetőleg tekintetbe vétessenek.***)

Indítványoztatott továbbá, hogy a tanítók nyugdíjtörvényének revíziója tárgyában megindult országos mozgalomhoz a központ is csatlakozzék.

Most Lévay Izor Topolyáról bemutatta a topolyai izr. hitközség szives meghívóját, melyben ez az elnökséget megkéri, hogy a jövő évi közgyűlést Topolyán tartsuk meg. — Köszönettel elfogadtatott és a jövő közgyűlés megtartását július elejére tözték ki.

Több tárgy nem lévén elnök ismét megköszönte a jelenlevőknek megjelenését és kitartásukat és az ülést befejezte.

Az itt leirt közgyűlésnek morális eredményét nagyban növeli azon körülmény, hogy a jelen volt vendégek csalhatatlan hű képét nyerték egyleti életünknek, tisztában jöttek az egylet céljai iránt és többen közülök önkényt felajánlottak anyagi és erkölcsi közreműködésüket. És ha időről-időre a körök közgyűlésein ily eredményeket mutathatunk fel, ez legjobb bizonyítéka leend a vidéki fiókkörök eszméjének életrevalósága és hasznos működéséről.

Baján, 1889. ápr. 28-án.

Gerlóczi Gyula,
jegyző.

***) Igen helyes, követésre méltó határozat.

Szerk.

Jegyzőkönyv.

Felvéetett az orsz. magy. izr. tanító-egyesület nógrád- és zólyommegyei körének 1889. évi április 18-án Szécsényben tartott első alakuló gyűléséről.

Jelen voltak: Barta Lajos, Domber József losonczy, Fleischer Lipót besztercebányai, Spitzer Lipót, Weisz Lipót szécsényi, Brett Mór, Singer Adolf balassagyarmati és Schlesinger Ármin salgó-tarjáni tagtársak.

1. Brett Mór korelnök, felolvasá az orsz. magy. izr. tanító-egyesület elnöksége által a vidékünkön alakítandó fiókkör érdekében hozzá intézett felhívást, s az alapszabályok XII. alatt foglalt szabályzatot; kiemelés a nevezett egyesület felekezetünk tanügye, valamint tanítóinak anyagi és szellemi javítása terén eddig szerzett bokros érdemeit, s ezért — közös érdek közös érdemmel járjon, — a közös munkában is illő részt veendő, kéri jelenlevőket, járulnának hozzá az olvasott felhívásban kifejezett óhaj megvalósításához, s mondanák ki határozatilag, hogy az orsz. magy. izr. tanító-egyesület nógrád- és zólyommegyei köre a jelenlevő s a megbizást adott tagokkal, az olvasott szabályzat elismerése mellett megalakul.

Örömmel tudomásul vétetett s az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület nógrád- és zólyommegyei vidéki köre“ megalakultnak nyilvánított.

2. A szabályzat 11. §. 1. pontja értelmében a közgyűlés Brett Mór, korelnök javaslata szerint:

az elnöki tisztséggel Barta Lajost, a jegyzőivel Domber Józsefet bizta meg egyakarattal, ezzel egyszersmind a kör székhelyévé Losoncz tétetett.

3. Barta Lajos benne helyezett bizalomért köszönetet mond, s ünnepélyesen kijelenti, hogy buzgósága s ügyszeretete soha lankadni nem fog, s hogy a célzott biztos siker koronázza, megbizói támogatását kéri. Elnöki tisztségét elfoglalván, a gyűlés tárgysorozatának megállapítása előtt indítványozza, hogy Brett Mór korelnöknek jegyzőkönyvi köszönet szavazzassék, továbbá, hogy t. Szántó Eleázár úrnak, az orsz. izr. tanító-egyesület elnökének a kör iránta táplált érdemeit távirati uton fejezze ki.

Ez indítványok egyakarattal elfogadtattak. Nevezett címre következő szövegű távirat intézése határozottatott: „Az orsz. magy. izr. tanítóegyesület nógrád- és zólyommegyei vidéki köre“ ma megalakult; czimeddel az orsz. magy. izr. tanító-egyesület anyagi és szellemi jólétét előmozdító buzgóságaért rendithetlen tiszteletét és ragaszkodását tudatja,

4. Olvastatott a vidéki körök szabályzatának 1. §-a;

a kör ideiglenes címe: „az orsz. magy. izr. tanító-egyesület nógrád- és zólyommegyei vidéki köre“ szövegben állapított meg.

Olvastatott 2—10 §§., melyek egészben elfogadtattak;

a 11. §. 5. pontjára nézve indítványoztatott, toldás: „Az elnökség hivatalból tagja a központi választmánynak,“ — kieszközlése végett intézkedni határozottatott.

5. Tekintve, hogy ez alakuló gyűlés nem vala azon helyzetben, hogy a közgyűlés elé tűzendő tételeket megvitassa, tényleges működését azonban megkezdeni óhajtá, határozottatott,

hogy az alább említett tételek írásban megvitassanak, a dolgozatok köröztessenek, a körözött íveken minden tag nézetét fejezze ki, s az így történt birálat eredményét, Barta Lajos, mint az e célra választott előadó egybefoglalja, s mintegy a

kör által határozatra emelt dolgot annak helyén és idején érvényesíti. Ezek után „Az egyesület által nyújtandó anyagi és szellemi kedvezmények. Árva és segélyalap. Az egyesület vagyonforrásainak szaporítása“ című tétel kidolgozásával Singer Adolf, — „Hitoktatás a) felekezeti és b) közös iskolában. A héber tananyag terjedelme és módszere“, című tételére Brett Mór bízott meg; határidőül június vége tűzött ki.

A szabályzat 11. §-nak 5. pontjából kifolyólag a kör saját képviseltetésére Rechnitz Adolf besztercebányai tagtársat óhajtja megválasztatni; ennek eszközlését elrendelte.

Indítványoztatott, hogy az elnökség útján a központi választmánynál panasz emeltesék a fölött, hogy az egyesület kiadványainak kiállítása, különösen kötése annyira silány, hogy a legnagyobb erőfeszítés mellett is alig sikerül a szülőket, az iskolaszéket azok behozatalára, avagy fenntartására megnyerni; ez indítvány elfogadtatott s az orvoslás sürgetése az elnökséget illetendi.

A napirend kimerítve lön, elnök az ülést befejezettnek nyilvánítja.
Szécsény, 1889. ápr. 18-án.

Domber József
jegyző.

Barta Lajos
elnök.

Felhívás Zemplénmegye izr. tanítóihoz.

Tisztelt kartársak!

Már egy éve lesz, hogy Knopfler Sándor s.-a.-ujhelyi kartársunk egy igazán szívből eredő felhívást bocsátott közre egy „Zemplén megyei izr. fiók-egyesület“ alakítása érdekében.

Sajnálattal kell azonban felemlítenem, hogy kevés azon t. kartársak száma, kiknél ezen lelkes felhívás támogatókra talált. Sajnos, szavai akkor a pusztában hangzottak el, minden eredmény nélkül. Ujra emelem fel én is esedező szavaimat, rázzuk le magunkról a minden jót és üdvöst megsemmisítő közönyt, okuljunk kartársaink példáin, buzduljunk tette, mutassuk meg, hogy mi átérezzük az egyesülés fontosságát, tudunk, akarunk tenni érdekünkben, alakuljunk az orsz. magy. izr. tanító-egyesület védőszárnyai alatt fiókegyesületté.

Hisz az orsz. magy. izr. tanító-egyesület már számtalanszor bebizonyította létjogát. Hogy azonban annál sikeresebben megfelelhessen kitűzött céljainak, alakultak az egyes vidékeken fiókegyesületek, melyek az anyaegyesületek védnöksége alatt áldásosan működnek. Csak mi Zemplén megyeiek, mi állunk tétlenül, mi nem akarunk érdekünkben semmit sem tenni; pedig nekünk igen sok okunk volna küzdők gyanánt fellépni, mert a hirhedt „Zemplén megyei chéder fészek“ utóbajait mindnyájan érezzük. Avagy tán t. kartársaim nem ismerik ama visszaéléseket, melyeket az egyes hitk. előljárásságok tanítójukkal szemben elkövetnek? Anyagi helyzetünk tarthatlan, csekély fizetésünket csak krajczáronkint kapjuk, midőn már a templomszolga is kielégítetett. De nem folytatom tovább, hisz eléggé szívünkhöz szólott Knopfler t. kartársunk!

Azon kérelemmel fordulok tehát e megye izr. kartársaimhoz, sziveskedjenek Knopfler Sándor, vagy Singer Izrael egyesületi választmányi tagot ertesíteni, mikor tartjuk meg S.-A.-Ujhelytt az alakuló közgyűlést.

Csekély nézetem szerint legczélszerűbb lenne Lag-Bomer napján, még pedig 2 oknál fogva; 1-ször, mivel e napon az iskolai tanítás

szünetel, 2-szor, mert akkor még egy gyűlést tarthatnánk a közgyűlésre kitűzött tételek megvitatását illetőleg.

Kartársak! Sorakozzunk tehát a központ által kifeszített zászló alá, melyre nagy betűkkel ez van írva: „Az izr. tanítók jólétének előmozdítását czélzó egyesület“ magunk és iskolánk érdekében.

Sárospatak.

Liebermann Samu.

WESSEL ÁBRAHÁM

szül. 1839. megh. 1889. április 13.

Valahányszor egy-egy buzgó tanító gyászos kimúltát vesszük tudomásul, mély fájdalom tölti el keblünket; és mennyivel inkább elfacsarodik a szív, ha a kérlelhetlen halál buzgó kartársunkat, őszinte és igaz barátunkat, a család szerető, gondos föntartóját, a feddhetlen és jámbor életű embert, ki mindezeket és nehéz bogácsos hivatását mondhatni életénél jobban szerette, oldalunk mellől szemeli ki áldozatául.

Kegyeletes kötelességet vélek teljesíteni, midőn t. olvasóinkat értesítem ama gyászestéről, amely bennünket, és a pécsi izr. hitközséget **W e s s e l Á b r a h á m**, pécsi tanító, felejthetlen kartársunk, gyászos kimúltával érte.

A boldogult Tatán született. Mintaképe volt a szerető fiúnak; és ennek bizonyításául fel kell említenünk azt a gondos ápolást, melyben szegény világtalan atyját hosszú éveken át részesíté, és azt a hűséget, a melyet tehetetlen atyjához tanusított. Haláláig táplálgatta, vezetgette és ápolta őt. Harmincz évig lobogtatta a világosság fáklyáját és a világosság ezen kitartó terjesztője alig 50 éves korában a sötét hantok alatt nyugszik.

Hitközsége, kartársai és elárvult családja bánatosan keresik a vesztett hű hivatalnokot, a kedves, békeszerető, szerény kartársat, a drága atyát, a gyöngéd férjet. Mindenki iránt tette meg a jó ember kötelességét, tette szívesen, odaadással, önfeláldozással.

És az elismerés nem maradt el. Már akkor, midőn betegsége rosszabbra fordult, az egész hitközség részvéte a boldogtalan család felé irányult; a temetésnél pedig a részvét óriási volt. A hitközség intéző körei, az iskolaszék, a városi és megyei hatóságok és intézetek, az összes tanítóság, a tanfelügyelők mind ott voltak, hogy a kifáradt testet örök nyugalomra kísérjék. A ravatalnál **W e i s z G á b o r** hitk. titkár és rabbi-helyettes mondott szívreható beszédet, és végül **K l i n g e n b e r g J a k a b** igazgató úr búcsút vett kartársai nevében is az elhunyttól, a tanító keserű életét, elhagyatottságát és folytonos életharczát ecsetelve.

A kimondhatatlan nyomorban maradt nő és 8 árva pótolhatlan vesztesége fölötti bánatát az iskolaszék egy jegyzőkönyvi kivonati részvétiratban fejezte ki és az előljáróság részéről a család a lehető atyai gondozás és támogatásba fog részesülni.

Fogadja e helyen is a pécsi hitközség derék iskolaszéke és előljárósága példás nagylelkűségeért, melylyel mindenkor hivatalnokai és azok hátramaradt özvegyei és árvái iránt tanusít, legmélyebb hálánkat és adja az ég, hogy sok hazai község ezen lelkes hitközségtől példát vegyen.

A kiszenvedt kartársunk emléke pedig élni fog szívünkben, mert odaadó tanító, buzgó hivatalnok, derék és összeférő kartárs volt ő. Ezen régi, de szívből eredő óhajtással fejezem be e szomorító jelentést:

תנצבה

Pécs, 1889. április 19.

Sasvári Béla, pécsi tanító.

EGYLETI ÉLET.

— Mult év november havában egy a középiskolák alsó 3 osztályai számára kiadandó hit- és erkölcstani tankönyvre kiírt pályázatunkra f. é. márczius 31-dikéig, mint a határidő lejártaig 3 pályamunka érkezett be, melyek közül egyik, mivel nyomtatásban a szerző nevének kitételével nyújtott be, tehát a pályázat feltételeinek meg nem felelt, tekintetbe nem vétetett és így a tulajdonosnak visszaszármasztatott, egy másik pedig a benyújtó által visszavonatot. A harmadik, mely „עַת לְעִשׂוֹת” jelige alatt érkezett be, egy bíráló bizottságnak fog átadatni. Az eredményt majd annak idején e helyen fogjuk nyilvánítani. — Folyó hó 18-án vasárnap 11 órakor fogjuk néhai Lederer Bernát emlékének tiszteletére az alapító-levél értelmében az ünnepélyes választmányi ülést megtartani, melyen vendégek is szívesen láttatnak. Az alkalmi felolvasást Lederer Ábrahám tanár ur fogja tartani. Ez ülésben a megdicsőült ünnepelt férfit nevével viselő alapítvány ez évi kamatai (50 frt) fognak kiosztásra kerülni.

Április hóban fizettek tagdíjat:

Pártoló tagok:		Kellert Lajos, Nagy-Kanizsa	2 frt
Izr. hitközség, Mátészalka	5 frt	Kemény Mór, Nagy-Kanizsa	2 „
Izr. hitközség, Vác	5 „	Kondor József, Nagy-Kanizsa	2 „
Rendes tagok:		Löwinger Mór, Domanizso .	2 „
Altmann Mór, Nagy-Kanizsa .	2 „	Reitzer Ignác, Jankovác .	4 „
Bún Samu, Nagy-Kanizsa	2 „	Schwarcz Szeréna, Budapest .	2 „
Bogner Jakab, Vác .	4 „*	Szilágyi Mór, Orosháza .	4 „
Havas Bertalan, Siófok	4 „	Szirmai József, Vágújhely	2 „
Klein Jakab, Torda	2 „	Vöröss József, Vágújhely . . .	2 „
Kramer Miksa, Vác . . .	4 „	Összesen .	50 frt
Budapest, 1889. április 30.		Ózer Zsigmond, pénztáros.	

VEGYESEK.

— Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltósága az „orthodox izraelita közvetítő bizottság“ elnökéhez 1888. évi december hó 31-én a következő rendeletet intézte.

„Az 1871. évi november hó 15-én 26,915. sz. a. kelt itteni körrendeletben, melylyel az izraelita hitközségeknek az akkoron közzétett orthodox szabályzat szerinti szervezkedés megengedett, nyíltan kimondatik, hogy a nevezett szabályzatban „hivatolt vallási tanok és szabványoknak, mint kizárólag a lelkiismereti meggyőződésen nyugvó hittételeknek bírálatába a miniszterium nem bocsátkozhatik,“ és az ugyanakkor hasonkelet és szám alatt az izr. orthodox közvetítő bizottság elnökéhez intézett rendelettel ki lett jelente, hogy a fentemlített körrendelet azon biztos reményben találtatott kibocsátandónak: „hogy ezen intézkedés folytán az orthodox izraelita s a kongressusi izraelita fél közt előforduló viszályok meg fognak szünni.“

Az ezen intézkedéshez fűzött remény azonban, miszerint az izraelita hitközségek immár kivétel nélkül vagy a kongresszusi, vagy az orthodox szabályzatot követendik, teljesedésbe nem ment, hanem ugyanazon indokokból, melyek — a fentidézett körrendeletben foglaltak szerint — az orthodox hitközségek alakulásának engedélyezésénél mérvadók voltak, a miniszterium nem ellenezhette s nem akadályozhatta meg azon izrae-

*) Már m. é. decemberben fizetett, de eddig még nem lett kimutatva.

litáknak hitközségekké való alakulását sem, kik a már meglevő két (kongressusi s orthodox) szervezési szabályzat egyikét sem akarták elfogadni, hanem vagy régi alapszabályaiknál, u. n. statusquo-ante alapon megmaradni, vagy pedig „szefárd“ című külön hitközségekké alakulni óhajtottak.

De úgy az ez érdemben kibocsátott rendeletek, valamint az azoknak alapul szolgált képviselőházi határozatok az izraelita hitközségek szervezési ügye terén csak a kényszer mellőzését czélozták, és korántsem dekretálják azt, hogy az izraelita hitközségek szervezetök különféleségéhez képest mindmégannyi külön hitfelekezethez tartozóknak tekintendők.

Minthogy pedig az izraelita hitközségek szervezési szabadságának a gyakorlatban oly kinövésai mutatkoztak, melyek már az anyakönyvvezetésre s az iskolaügy fejlődésére is kártékony befolyásuaknak bizonyultak, úgy, hogy ezen veszélyeztetett államérdekek rendszabályok hozatalát okvetlenül szükségessé tették: csakis helyeselhetem elődömnök azon eljárását, hogy az izraelita anyakönyvi ügyet az 1885. évi november hó 13-án 1924. eln. sz. a. kiadott szabályrendelettel, és az izraelita hitközségek viszonyait az 1888. évi június hó 21-én 1191. eln. sz. a. kiadott körrendelettel szabályozta, s nem érzem magamat indítatva e rendeleteknek akár visszavonására, akár megváltoztatására:

mert különösen az utóbb nevezett rendeletben lefektetett azon elv, hogy hazánkban csak egy izraelita hitfelekezet létezik, országos törvényeinkben és a zsidóság történelmi fejlődésében teljes igazolásra talál!

mert mindkét idézett rendelet részletes intézkedései a külön szervezetü izraelita hitközségekre egyaránt és egyenlő joghatálylyal terjednek ki, mindazoknak, melyek a szervezetöket megillető autonómiával élni óhajtanak, a teljes önkormányzati jogot meghagyván, és csak azon esetre intézkedvén a vitás ügyeknek közigazgatási úton való mikénti elintézéséről, ha ugyanazon okokból, melyeknek ép az orthodox szervezési szabályzat is létezését köszöni, az izraeliták a hitfelekezeti választott bíróságnak magukat alávetni nem akarják;

mert továbbá az idézett szabályrendeletek ellen sem a kongressusi, sem a status-quo-ante alapon álló izraelita hitközségek közül egy sem szólalt fel, de az orthodox hitközségek is az anyakönyvi ügyre vonatkozó szabályrendeletet három éven át mindannyian kifogás nélkül hagyták, és többen közülük már a folyó évben kiadott, az izraelita hitközségi ügyeket szabályozó rendelet némely határozatainak viszonyaikra való alkalmazását is kérelmezték;

mert végre az anyakönyvi szabályrendelet a gyakorlati kivitelben már is sikerültnek bizonyult, amennyiben nemcsak a jövőre biztosította az anyakönyvi intézmény helyes kezelését, hanem a múlt évek mulasztásait is felderítette, s a hadkötelezettségi ügy és családi jog nem csekély előnyére már ezrekre menő be nem jelentett izraelita anyakönyvi eseteknek utólagos anyakönyvvezetésére vezetett; a hitközségi ügyek rendezése tárgyában kiadott körrendelet kibocsátása óta pedig hitközségeknek békés úton való összeolvasztása vitetett már keresztül, és egyéb jelenségek is arra mutatnak, hogy e körrendelet üdvös következményei szintén várhatólag mindinkább nyilvánulni fognak.“

— **Uj tagok.** Egyesületünk kötelékébe léptek mint pártoló tagok: Izr. hitközségi előljáróság Eger, Izr. hitközségi Elöljáróság Mátészalka (bej. Hermann József), Izr. hitk. Kapuváron és Mosonyban (bej. Schön Bernát. Mint r e n d e s tagok: Schwartz Gyula, Tardoskedd (bej. Erber Lipót Nyitra), Hertzka János és Felmajer Mór (bej. Csajági Béla).

— „**Az izraeliták siketnémák orsz. intézete**“ mint minden évben, úgy az idén is, május hóban fogja vizsgáját megtartani. A folyó iskolaév végével 23 kiképzett növendék hagyja el az intézetet. A kilépők közt van több árva is, kiket az előljáróság ugyszólván az utczaról szedett fel, holott magukra hagyatva bizonyosan a bűn ösvényére lépnek és azon mindig mélyebbre és mélyebbre sülyedtek volna. Ezekre az intézet védő szárnyait továbbra is kiterjeszti, pótolja otthonukat, hova minden körülmények közt fordulhatnak tanácsért; hol az élet viharai közt biztos menhelyre találnak; hol a csüggedés közepette új erőt merithetnek a létért való küzdelemhez, mely reájuk nézve sokkal nehezebb, mint halló embertársaikra. S az intézet jótéteményeinek osztogatásában egyáltalán nem szűkkeblü. Senkit sem utasít vissza hitfelekezeteért. Minden siketnémában csak a szerencsétlent látja, ki fogyatkozásánál fogva méltó a sajnálatra és kit az intézet nemeslelkü alapítójának akaratához képest, tőle telhetőleg segélyben részesít. Nem törődik védencei szülőinek pártállásával, nem kérdezi, hogy vajjon ezek hitközségüket orthodox vagy nem orthodox módon szervezik,*) mert tudja, hogy mind eme körülmények közömbösek ezen szerencsétlenekre nézve, hogy náluk földolog az, hogy magukat környezetükkel megértethessék, hogy oktatásban és nevelésben részesítsenek mi által embertársaikhoz hasonlóvá válnak. A növendékek Istenről oly helyes fogalmakat szereznek és ennek következtében a belé helyezett bizalom oly megrendíthetetlen, hogy ezért sokszor úgy orthodoxok, mint nem orthodoxok is megirigyelhetnék. — A folyó iskolaév végével 23 kiképzett növendék hagyja el az intézetet. Ezek kiképeztetésük ideje alatt elsajátították maguknak mindazon ismereteket és gyakorlottságokat, melyek a polgári életben szükségesek. A legtöbben közülök az ipar valamely ágára adják magukat és miután szorgalom-, rend-, pontosság- és engedelemre lettek nevelve, hasznavehető egyének lesznek, kik a felsorolt tulajdonságaiknál fogva kivívják munkaadójuk szeretetét. A kilépők közül többen ingyenes helylyel birtak, melyek a jövő iskolaévre magyarországi születésű szegény siketnémákkal újra betöltetnek. Ezen ingyenes helyekre való előjegyzéseket e hó folyamán kell eszközölni és a kellően felszerelt folyamodványokat május hó 5-ig az igazgatóságnál benyújtani. Ezen üresedésbe jövő alapítványi helyeken kívül még más áldás is vár az idén a természet ezen mostoháira. A jövő tanévre tölti be ugyanis először a „Jó-szív“ egyesület az intézetben létesített két alapítványi helyét. Ugyszintén az idén és pedig ezuttal harmadízben lesz betöltve azon két alapítványi hely is, melyek fölött az intézeti alapító végakaratahoz képest a fővárosi tanács rendelkezik. A szegényekre tehát áldás vár. — Kivánatos lenne, hogy ezen áldásban többen lennének részesíthetők, mint az eddigelé lehetséges volt, mert sajnos az egyes községek és jótékonyági egyletek még mindig nem részesítik kellő támogatásban az intézetet. Pedig nem lenne nehéz néhány alapítványi helyet szervezni, ha minden község és jótékonyági egyesület csak valamivel is járulna a szent cél eléréséhez.

— **Zsidó hittani katékizmus** czim alatt jelent meg ifj. Nagel

*) A pesti izr. hitközség ezen nagylelkűsége dicséretre méltó, de nincs helyén. Az országos alaphól még mindig a bécsi izr. siketnémák intézetében 10 alapítvány van. Eltekintve, hogy hazafiatlan dolog, magyar pénzt Bécsbe küldeni, a magyar kultúra rovására a német kulturát támogatni; tekintettel kellene lenni, hogy ennek csak is az orthodox községek az okai. Az orthodox községek hivatott képviselői a kormánynál kinyilatkoztatták, hogy ők a pesti siketnémák intézetét nem tekinthetik zsidó intézetnek; de a bécsit igen. Természetes volna tehát, ha a pesti hitközség orthodox alapon szervezett községekből gyermekeket föl nem venne. Szerk.

Ottónál négy kötetből álló csinos kiállítású mű, mely a polgári és hasonfoku fuiskolák zsidó hittani tananyagát karolja fel módszeres egymásutánban. Szerző Halász Náthán pesti igazgató-tanító. A füzet ára részenként 36 kr., 30 kr., 42 kr., 45 kr. Mindenik kötetben kérdések és feleletekben adatik a hit- és erkölcsstan, valamint a szertartástan és a végén rövid fejezetekben a bibliai történet, és a liturgia legfontosabb részei héber szövegben és fordításban. E füzeteket az jellemzi legjobban, hogy nem száraz hittant, hanem hitéletet tanítanak és erre van legjobban szükségünk. Ugyan ezen szerzőtől van sajtó alatt egy hittan az I., II. és III. középiskolai osztályok számára, mely anyagára nézve tökéletesen ki fogja elégíteni mind azon igényeket, melyeket a jelenkori valóságos életet tekintve, csak emelhetünk. A legközelebbi számban a próbaivek alapján ismertetni fogjuk, ha addig a sajtó alól még ki nem került volna.

— **Magas látogatás.** A veszprémi izr. iskola azon ritka kitüntetésben részesült, hogy falai között március hó 25-én méltóságos Berzeviczy Albert államtitkár urat, méltóságos Hornig báró megyés püspök, nagyságos kapuvári Vargyas Endre kir. tanfelügyelő urak és más notabilitások kíséretében üdvözölhette. Ezen magas vendégek fogadtatására 9 és fél órakor egybegyültek az iskolai helyiségben az iskolaszék tagjai dr. Sándorffy Miksa iskolaszéki elnök vezetése alatt, nemkülönben Rosenthál Nándor hitközségi elnök és Berkes Mór hitközségi titkár urak. Hochmuth Ábr. főrabbi és igazgató ur, mint gyengélkedő beteg nem vehetett részt, a tanítók és tanítónők pedig osztályaikban voltak elfoglalva. Miután az iskolaszéki elnök a 10 órakor odaérkezett magas vendégeket lelkes szavakkal üdvözölte, megkezdődött a körut az egyes osztályokba, melyekben a tanulók szabatos és szép feleleteikkel a magas vendégek teljes meglegedését vívták ki maguknak. Tovább $\frac{5}{4}$ óránál tartott az osztályok látogatása, mely után a hitközségi elnök ur szép szavakban fejezte ki a hitközség és iskola köszönetét. Délben Veszprém város egész tanítói kara a kir. tanfelügyelő vezetése alatt tisztelgett az államtitkár urnál nagys. Vargyas Endre ur lelkes és zamatos, szép magyar beszédben tolmácsolta a tanítói kar hálás érzelmeit, mire mélt. Berzeviczy államtitkár ur kifejezte meglegedését a tanítás sikerére nézve. A veszprémi iskolaügy — mondá — egészen a kor színvonalán áll és kéri a tanítói kart, hogy ezentul is a haza, a vallás-erkölcsös nevelés és a civilizáció érdekében folytassa nemes működését. Gondolhatni, hogy harsány éljenek kísérték ezen beszédek, melyekhez még azon szívből eredő óhajunk fűződik, hogy az ég Ura ezen magas vendégeinket ép erőben sokáig megtarthassa a kultúra és a népnevelés előmozdítására!

—y— a.

— **Hymen.** Április hó 7-én oltárhoz vezette Mandl Bernát kar- és tagtársunk Budapesten szíve választottját Ehrenwald Jenny k. a. számos rokonai, barátjai és tisztelői jelenlétében a dohány-utcza nagy templomban, a hol jövő vasárnap d. u. 3 órakor Engel Adolf ur, helybeli hitoktató Hecht Józsa kiasszonnyal tartandja esküvőjét. Üdvözöljük őket!

— **Ürmény,** ápril hó 9-én. Tekintes Szerkesztő ur! A helybeli izr. hitközség sok tagja, mivel a hitközség anyagi viszonyai örökös vajadásban vannak, és a fizetni vonakodók terheit egyelőre nekik kell elviselniök, a nyitrai járás nagyérdemű főszolgabiráját: dr. Janits Imre urat kérték föl arra, hogy itt türhető rendet hozna létre, a mi nevezetű főszolgabíró urnak oly annyira sikerült, hogy szerényen alulírottak osztatlan elismerését és háláját kiérdemelte. Nemkülönben dr. Grünwald Adolf helybeli orvostudor úr is alulírtak érdekeit védeni volt szives,

a minek folytán fogadják ezennel ez uton mindketten mélyen érzett köszönetünket. *Borsódi Miksa*, tanító. *Deutsch Imre*, tanító.

— **Beküldött.** A fa-faragászat meghonosítása érdekében. Kiadja az aradvidéki tanító-egylet. Füzet 2 és fél ív tartalommal. Lelkes felhívás ez tárgyyszerű indokolással, mely pártolást érdemel. — A pécsi izr. hitközség jelentése az 1888. évről. A bennünket leginkább érdeklő iskolai és hitoktatási adatok e jelentésben a következők: Saját iskolájában nyert oktatást 347 tanuló, a különböző iskolákban hitoktatásban 326 növendék részesült. Összes bevétel tandíj fejében 4134 fert 12 kr., a 6047 frt 41 kr. kiadással szemben. A hiányt a hitközség egyéb jövedelméből pótolja. — Oesterreich-Ungarn's Trauer E czim alatt jelent meg egyesületünk pártoló tagjától a jótékonyág előmozdításáról ismeretes Spitzer D. H. urtól egy gyászkeretű finom kiállítású füzetet, melyben a megdicsőült koronaherczeg elhalálása által mindnyájunkat ért gyászt ecseteli. A füzet, a „Rudolf koronaherczeg“ czimű helybeli jótékonyágú egylet tulajdonát képezi. — Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megyei tankerület népoktatási állapotának 1887—8. évi főkimutatása Tóth József kir. tanfelügyelőtől. Táblázatos kimutatás szerint e megyében van 4589 mózes hitű tanköteles gyermek, melyek közül 4092 ténylegesen jár valamely iskolába Zsidó iskola van itt — a budapestieket kivéve, mert a főváros külön tanhatóság alatt áll — 36, hárommal kevesebb, mint a múlt évben. Hogy hány zsidó tanító van e megyében, az nem áll a kimutatásban. — **A szegedi szent egylet zárszámadásai az 1888. évről.** Klein Sámuel kartársunk, mint ezen egylet titkárja számadatokkal illusztrálja az egylet működését. A 14,734 frt 99 krt bevétel segélyekre, temetkezési költségekre, egy menház fönntartására, gyógyszerek ingyen osztására, szegény tanulók ruházására és a kezelési költség fedezésére használtatnak fel. A vagyonállapot 37,361 frt 39 kr. — **A tanítóképző-intézet i tanárok közgyűléséről** szóló értesítés, melyből kitűnik, hogy nevezett intézetek tanárai egy egyesületté alakultak. Elnökül választott Péterfy Sándor, titkárul Nagy László, jegyzőül Felméry Albert és pénztárosul Zajzon Dénes. A választmányba 36 tag választott. A gyűlés után tisztelgés volt gróf Csáky Albin miniszter ur ő nagyméltóságánál. — **A kedély nevelése.** Irta Lederer Ábrahám. Külön lenyomat a „Nevelés“ 1889. 2. és 3. füzetéből. Losoncz, 1889. Nyomatott Róth Simon könyvnyomdájában. Ismét egy jeles paedagógiai dolgozat Magyarország jeles paedagógusától. — „A tanulók Olvasó-Tára“ czimű jeles vállalatnak vettük a 10. füzetét. Ára 20 kr. Egész évre 10 füzetnek 2 frt. — 1888-ik évi törvények gyűjteménye. Ára 2 frt 80 kr. — **A csecsemő tápláltatásáról és azon káros hatások,** melyek a nőre háramlanak, ha az nem szoptat, habár egészsége azt megengedhetné is. Irta dr. Berger Ignác orvos, sebész, szemész és szülész tudor, nőgyógyász, a m. k. tud. egyetem első szülészeti és nőgyógyászati kóroda volt segédorvosa. Ára 40 kr.

— **Tudósítás.** A paksi status quo izr. iskola tanulói a tanítói kar vezetése mellett f. é. ápril hó 23-án a polgári olvasóköriben saját iskolai könyvtáruk javára gyermek-szini előadást tartottak. Ezen előadás, mely a jelenvolt nagyszámu közönségnek valóban kellemes élvezetet nyújtott, 30 frt, azaz harmincz forint tiszta jövedelmet eredményezett. Felülfizettek: Freud Ármin ur 1 frt, dr. Singer Lipót ur 50 kr, Manheim Miksa ur 50 kr, Braun Sándor, Rábinek Zsiga, Goldstein Ignác és Engel Sándor urak 50—50 kr, Goldstein Bernát ur 3 frt, Simon Ármir ur 1 frt, Krausz Lipót ur (Szegzárd) 1 frt, Hauer Alfréd, Schwendnes

N. urak 30—30 kr, Goldstein Manó ur 70 kr, Szántó Ede ur (Kis-Kőrös) 40 kr, dr. Róth Zsigmond, Sommerauer N., Rabinek Pál, Klein Ármin és Schönfeld N. urak 20—20 kr; összesen 11 frt 70 kr. Fogadják a nemesszivü adakozók ez uton is a rendezőség hálás köszönetét.

— **Felhivás.** Tisztelt kartárs úr! Nem először bátorkodunk felhívásunkkal önt háborgatni; de elnézését reménylhetjük, mert felhívásunknak célja mindnyájunknak javát előmozdítani. Ismeri ön már tisztelt kartárs ur országos egyesületünknek áldásos működését. Tudjuk azt valamennyien, hogy mily jótékonytágot művel ez az egyesület, midőn a legszomorubb napokban a tanítóözvegynek kétszáz forintot juttat.

Elképzeljük a segély enyhítő hatását, mikor a beteget hat héten át heti négy forintban részesíti és tudjuk méltányolni a támogatást, midőn ügyes-bajos helyzetünkben erkölcsi segélyben részesülünk a központ részéről. Kinek figyelmét kerülte volna ki az egyesület negyedszázados áldásos működése a zsidófelekezeti tanügy felvirágoztatása terén? Vagy nem ennek köszönhető-e nagy részben, hogy a hazai zsidó népiskola a haladásnak e tekintélyes fokát elérte, hogy széles e hazában a zsidó tanítóság hazafias erényeket csepegtet oktatása által növendékeinek kebelébe? Elérte pedig ezt fényes sikerü közgyűlései által, hozzájárult a fényes sikerhez derék egyleti közlönye, melyet ingyen küld tagjainak és különösen kitünő iskolai tankönyvei által, melyeket hova-tovább mindnyájan használtatunk iskoláinkban.

Lépjen be ön is e derék egyesületbe, járuljon ön is hozzá a sikernek még dicsőbb eléréséhez anyagilag és erkölcsiileg. — A belépésre elégséges, ha akár bélyegtelen orvosi bizonyítványt és egy félévi tagsági díjat (2 frt), sziveskedik hozzánk juttatni. Mert mennél többen lépünk be az együletbe annál könnyebben érünk célzt; a mit egyenkint nem birunk, egyesült erővel könnyen megtehetünk: segítünk magunkon és árváinkon. Minderről személyesen is meg fog győződhetni, ha a kör júliusi (galgóczi) vagy az egyület augusztusi (budapesti) közgyűlésén részt fog venni. Különben körülményesebb felvilágosítást nyerhet az alapszabályokból, melyeket önnek kívánatra szivesen megküldünk.

Becsés válaszát kérve, maradunk tisztelői

Nyitrán, 1889. május hó 1-én

Schwarz Ignác, elnök.

Erdélyi (Erber) Lipót, jegyző.

Szerkesztői üzenetek.

Kl. J., Pécs. W. nevében beküldött 4 frtot vettük és az ügyet a választmány elé fogjuk vinni. — **F. B.**, N.-Lipesén. Tudtunkkal népiskolai oklevél elegendő arra, hogy a polgári tanítóképzőbe valaki felvétessék, de egy idő óta nem elegendő arra, hogy a polgári iskolai tanképesítő vizsgálatra bocsátassék.

Kohn Arnold SIRKŐ RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-uttal szemben)

ajánlkozik mindennemü **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hirnév kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek ugy kivitelre, valamint jutányos árra nézve meg bir felelni.

Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva van.

Schlesinger Ignác nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya).